

Preek over Exodus 34:1-10

Gehouden op de 3^e zondag van de 40dagentijd (Oculi), 19 maart 2017 in de Maranathakerk te Den Haag

Gemeente van Christus,

De verkiezingen zijn achter de rug, onze keuze is gemaakt, alle zwevers zijn noodgedwongen geland, eindelijk zijn de debatten, de reeksen beloftes, alle campagne-retoriek geschiedenis. Wat was het een lange strijd, wat hoorde ik veel mensen verzuchten dat ze het beu zijn en niet kunnen wachten tot 15 maart! Ja, er werd veel geduld van ons gevraagd. En dat is na de verkiezingen natuurlijk niet anders, ook nu moeten wij geduld hebben totdat er een nieuw kabinet zit dat aan de slag kan.

Duidelijk: leren om geduld te hebben, is een noodzaak van het leven. De kerkvader Cypriaan van Carthago heeft daarover in de derde eeuw iets belangrijks gezegd: 'Geen mens kan over geduld iets zinnigs zeggen, tenzij hij het geduld van God heeft leren kennen. In God heeft alle geduld zijn oorsprong en vanuit Gods geduld krijgt alle menselijke geduld haar schittering en waardigheid.'

Laten wij het dus over geduld hebben. Het Griekse, Bijbelse woord voor geduld is: makroqumía (lees: makrothumia) Daar zitten twee woorden in. Makro betekent groot of lang. Thumos heeft te maken met je gemoed, je animo, je fut. Je hebt dus geduld als je fut genoeg hebt om het lang vol te houden met moeilijke mensen of in moeilijke situaties. Makroqumía is: een lange adem hebben.

Er is en ouderwets Nederlands woord waarin dat heel helder doorklinkt: lankmoedigheid. Lankmoedigheid is de moed hebben om het lang uit te houden, de moed hebben om iemand lang te verdragen. Dan zou ongeduld, vind ik eigenlijk 'kortmoedigheid' genoemd moeten worden...

'Geen mens kan over geduld iets zinnigs zeggen, tenzij hij het geduld van God heeft leren kennen.' Als wij dus geduld willen leren, moeten wij eerst over Gods geduld praten. We lazen uit het Bijbelboek Exodus. In dat boek gaat het over de uittocht van het volk Israël uit het slavenhuis van Egypte naar het beloofde land. Die uittocht duurde heel lang, 40 jaar, om precies te zijn. Waarom zo lang? Omdat het volk steeds opnieuw grote moeite had, om echt erop te vertrouwen, dat die uittocht zo'n goed idee was en dat God hen de goede kant op leidde. Steeds weer waren zij ongeduldig, ongehoorzaam en opstandig. Net voor onze lezing hadden zij nog, in een ongeduldige bui, een gouden standbeeld gemaakt en dat als God vereerd, toen Mozes te lang op de berg bleef, de eerste keer. Uit woede had Mozes het eerste stel gebodstafels kapotgeslagen.

Er moeten dus nieuwe tafels komen. Daarom wordt Mozes opnieuw bij God uitgenodigd op de berg Sinai. Maar voordat God weer zijn tien geboden uitvaardigt, gebeurt er iets bijzonders: God roept zijn naam uit! Hij vertelt daar op die berg wie hij is. Hij zegt: 'als je wilt weten wie ik ben, luister dan! Dit is mijn karakter! Zó ben ik': "Een God die liefdevol is en genadig, geduldig, trouw en waarachtig, die duizenden geslachten zijn liefde bewijst, die schuld, misdaad en zonde vergeeft.'

Vijf karakterkenmerken dus: liefde, genade, geduld, trouw en waarachtigheid. Geduld behoort kennelijk tot de kern van Gods karakter. Als je nog nooit over Gods geduld hebt gehoord, heb je in wezen nog nooit iets over God gehoord. Deze vijfvoudige karakterisering van de God van Israël komt in de loop van het Oude Testament maar liefst tien keer terug, zo belangrijk is hij!

God is geduldig, of lankmoedig. Hij heeft een lange adem, hij houdt het lang vol om mensen te verdragen die zich tegen hem keren. Hij ziet dingen waarom hij kwaad zou kunnen worden snel door de vingers. We kunnen ons nog zo wild gedragen, hij wijkt niet van onze zijde! Zelfs aan Israël, dat veertig jaar lang op Mozes en op God mopperde, gaf God telkens opnieuw weer nieuwe kansen. En ook al praten wij dan in zeer menselijke taal van God, dit geheim van de wereld, zijn geduld betekent dat God zichzelf kan beheersen, dat hij zijn gevoelens en reacties onder controle heeft. En dat is nodig, ook! Want gelukkig heeft God ons vrij geschapen, kunnen zijn schepselen eigen wegen gaan, verkeerde beslissingen nemen en dingen doen die niet goed voor ons zijn. Die vrijheid van ons, dat God ons niet als marionetten onder controle houdt is onderdeel van Gods liefde.

Alle ouders kennen dat: wij houden zozeer van onze kinderen dat wij hen, ook al is dat vaak moeilijk, vrij laten. Je kind is geen verlengstuk van jezelf dat altijd doet wat jij wilt en altijd reageert zoals jij wilt, maar je kind staat apart van je, heeft een eigen identiteit en een eigen wil. En precies op dat punt zit de uitdaging tot geduld. Want waar heeft geduld ten diepste mee te maken? Je geduld wordt gevraagd in situaties waar je geen controle over hebt. Je kind luistert niet. Je partner heeft weer het dopje niet op de tube tandpasta gedaan. Je collega heeft de afgesproken deadline niet gehaald. Je zit in de wachtkamer van de tandarts of in je auto in de file en je weet werkelijk niet hoe lang het nog gaat duren. Onze ongeduld in zulke situaties ontmaskert onze

behoefte om controle te houden: over andere mensen en over situaties. Terwijl we moeten leren dat we niet altijd de controle hebben. Ongeduld is ten diepste een controleprobleem.

Dat betekent niet dat je nooit boos mag worden. Of dat er geen grenzen aan zitten wat wij moeten verdragen. Ook onze karakterisering van God gaat immers nog iets verder: “...die schuld, misdaad en zonde vergeeft, maar niet alles ongestraft laat en voor de schuld van de ouders de kinderen en kleinkinderen laat boeten, en ook het derde geslacht en het vierde.”

Ook al is de 40dagentijd de tijd bij uitstek daarvoor, kost het moeite om daarbij stil te staan. Te zeer zijn wij geijkt op God als liefde en vergeving. Terwijl het een feit van het leven is, dat niet alles rozengeur en maneschijn is. Maar wie gelooft nog dat God ons straft voor wat wij hebben misdaan? Laat staan dat hij onze kinderen en kleinkinderen straft voor *onze* zonden? Wat wel iedereen kent, is dat wij misschien niet *voor*, maar wel *door* onze zonden gestraft worden, door onze natuurlijke neiging om dingen ook wel eens te verprutsen. Onze neiging, om onze relaties, onze aarde, onze naasten en ook onze eigen lijven schade toe te brengen – soms tegen onze beste bedoelingen in. Deze neiging kunnen wij niet volledig achter ons laten en meestal, of zelfs altijd, hebben uiteindelijk wijzelf, en bij grote schade zelfs onze nazaten daarvoor de rekening te betalen. Ik denk dat dit de achtergrond is van deze goddelijke zelf-voorstelling, dat er toch ergens ook een grens zit aan zijn geduld. Maar als er een boze reactie komt, dan wel nooit op een ongecontroleerde of onbeheerste manier. Als onze geduld op is, dan gaat dat vaak gepaard met geprikkeldheid, boosheid, agressiviteit. Niks om trots op te zijn. Want je kunt ook op een gepaste, geduldige en weloverwogen manier boos worden, je kunt maatregelen nemen die helder zijn en voor de betrokkenen ook onplezierig, maar waarin je je niet door boosheid en agressie laat leiden. Geduld betekent dat je tijd over je reactie heen laat gaan, dat je de tijd neemt om goed naar je emoties te luisteren om ze recht te doen zonder dat je zelf op jouw beurt iets ongecontroleerds zegt of doet.

Gods geduld betekent dus ook dat hij geen haast heeft. Christenen geloven in een God zonder haast, in een God die de tijd heeft. Dat is een hele uitdaging in een cultuur waarin tijd geld is, waarin we dingen zo snel mogelijk tot stand moeten brengen, waarin wachten niet wordt gewaardeerd. We leven in een cultuur waarin productiviteit de toon aangeeft: er moeten dingen gemaakt worden, er moet gepresteerd worden en graag snel. De alomtegenwoordige deadlines in ons leven staan haaks op het kennen van een God die geen haast heeft. We moeten dus de kunst van het wachten leren, de kunst van het tijd-hebben. Onthaasten is ook bij uitstek een christelijke deugd. Ik geloof dat hier juist voor christenen en voor de kerk een prachtige uitdaging ligt: oefenen in geduld, mensen zijn die tijd hebben, een geloofsgemeenschap vormen waar je ervaart dat we geen haast hebben omdat we geloven in een God zonder haast.

Waar toe al dit? Gods geduld heeft een doel. Hij wil ons tot inkeer brengen. Hij wil onze ogen openen voor zijn koninkrijk, voor een nieuw bestaan waarin Gods goedheid en geduld de toon aangeven en ons inspireren om lankmoedig te zijn. Laat je door mensen en situaties die je niet onder controle kunt hebben dus niet verleiden tot ongeduld, tot kortaangebonden reacties, maar ken en ervaar Gods geduld met jou, met de ander, met deze wereld.

Maar kan dat? Kun je geduldiger worden en lankmoedigheid leren? Kun je minder gehaast leven? We zouden het moeten oefenen! Daarom ten slotte suggesties voor drie oefeningen in geduld.

Ten eerste: probeer al die ergerlijke verplichte wachtmomenten te benutten. Wind je niet op, want daardoor ben je niet eerder aan de beurt bij de tandarts en ook niet eerder thuis na de file. Nee, oefen je bewust in niets doen, in geduld hebben. We hebben geen haast, want we geloven in een God die geen haast heeft. Moeten wachten is een unieke kans om dat te leren.

Ten tweede: Oefen je in loslaten! Ongeduld heeft ten diepste met je wil te maken de controle te houden, dat je de situatie altijd meester wilt zijn. Dat hoeft niet, tenminste niet altijd. Leer om dat los te laten. Laat je kortmoedigheid varen en wees lankmoedig. Open je handen en klem ze niet krampachtig dicht. Ontspan je en adem rustig door. Dat is geduld, en daarin mag je weer iets van Gods beeld in jou gaan vertonen.

En ten slotte: Ken God! Weet je nog die uitspraak van Cypriaan? ‘In God heeft alle geduld zijn oorsprong en vanuit Gods geduld krijgt alle menselijke geduld haar schittering en waardigheid.’ God is geduldig en heeft nooit haast. Als we hem leren kennen, zullen ook wij daarin groeien. God gunt ons allemaal de tijd. Hij heeft geduld met jou. Leer daarom van God om geduld te hebben met jezelf en met je naaste.

Geduld is een schone zaak. Je wordt er een mooi mens van!

Amen.